

Mariusz Chamarczuk

"Den Katolske Kirke i Norge - fra kristingen till idag", red. John W. Gran, E. Gunnes, L. R. Langsled, Oslo 1993 : [recenzja]

Seminare. Poszukiwania naukowe 23, 542-544

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

tabela 50, wzorowana na *Indeksie sekwencji* J. Pikulika, w której przedstawione zostały podstawowe wiadomości na temat poszczególnych utworów. Podobnie jak w przypadku wierszy alleluja, również do sekwencji dołączone zostały opisy sytuacyjne.

Na koniec pozwolę sobie na jeszcze jedną uwagę natury ogólnej. Otóż, Autorka mogłaby, po dołączeniu kilku jeszcze źródeł (np. krzyżackich, L 35 z Chełmży, być może karmelitańskiego lub jeszcze innych) ukazać kodeks Olbrachta w świetle różnych tradycji liturgicznych, nie tylko krakowskiej. Ograniczając się bowiem w pracy porównawczej głównie do tych źródeł, niewiele wnosi nowych informacji na temat liturgii krakowskiej ponad te, które funkcjonują już w obiegu naukowym. W tym sensie Autorka zebrała stan wiedzy o samym zabytku i dokonała jego aktualizacji, co zresztą we wstępie zaznaczyła i co w żadnym stopniu nie umniejsza jej wkładu pracy. Przeciwnie, stanowić będzie istotny punkt odniesienia przy podejmowaniu w przyszłości badań nad wieloma szczegółowymi aspektami graduau.

Praca M. Popowskiej z pewnością zainteresuje badaczy średniowiecznej kultury muzycznej Polski. Jest bowiem kolejną publikacją opisującą w sposób całościowy ważny dla kultury narodowej zabytek liturgiczny. Docenić należy zwłaszcza wyizolowanie polskiego wkładu w europejską modnię, co w momencie opublikowania większej liczby podobnych prac źródłoznawczych pozwoli na bardziej szczegółowe rozpoznanie rodzimej twórczości w zakresie monodii liturgicznej. Poza muzykologami także specjaliści innych dziedzin znajdą w tej pracy interesujące ich wiadomości. Myślę głównie o historykach sztuki i bibliologach, których powinien zachęcić do lektury przystępny, momentami epicki język Autorki. Godny odnotowania w tym miejscu jest fakt, że M. Popowska odważnie podejmuje polemikę z uznanymi autorytetami w kwestii interpretacji treści przedstawień malarskich i rzeczowo argumentuje własne stanowisko. Dołączone do publikacji fotografie, w tym także barwne, wybranych elementów dekoracyjnych graduau, podnoszą jeszcze walor dokumentacyjny tej dysertacji, którą należy ocenić pozytywnie. W chwili obecnej, pięć wieków po śmierci króla Jana Olbrachta, studium M. Popowskiej jest najbardziej aktualnym opracowaniem części jego wspaniałego daru katedrze wawelskiej.

Czesław Grajewski

Den Katolske Kirke i Norge – fra kristingen till idag, red. John W. Gran, E. Gunnes, L.R. Langsled, Oslo 1993, ss. 538.

Dzieje Kościoła katolickiego w Skandynawii to historia ciekawa, intrygująca, trudna do zrozumienia i jednoznacznej oceny oraz jeszcze nie do końca zbadana. Trudny do określenia i scharakteryzowania północny sąsiad Europy różni się geograficznie, kulturowo i mentalnościowo od kultury europejskiej nawet w czasach dzisiejszych. Ma swoją odmienną specyfikę i własną tożsamość. Różnica ta była jeszcze większa w czasach, gdy pierwsi misjonarze udawali się w nieznane zakątki skandynawskich buszów i niebezpiecznych archipelagów, aby nieść wojowniczym ludom światło Ewangelii. Napotykali na swej drodze dobrze zorganizowane osady, surowych i odważnych prostych ludzi, którzy żyli własnym rytmem, czcili siły przyrody, w zmaganiu z którymi kształtował się rytm ich życia i pracy. Norwegia, wschodnia część Półwyspu Skandynawskiego, nie została objęta wpływem misjonarskiej działalności św. Ansgara Apostoła Północy, którego działalność historycy umiejscawiają na przełomie VII i VIII w. Dotarł on do Danii i Szwecji, gdzie położył fundamenty pod rozwój chrześcijaństwa, pominął jednak Norwegię.

Praca zbiorowa pt. *Den Katolske Kirke i Norge – fra kristingen till idag* (*Kościół katolicki w Norwegii od czasów chrystianizacji do dzisiaj*), która powstała z inicjatywy i pod kierunkiem bpa Johna Willema Granna, to bardzo wartościowe dzieło, będące wypełnieniem istniejącej od wielu lat luki. Zespół redakcyjny składający się z dziewięciu norweskich historyków, opierając się na znajdujących się w archiwach skandynawskich (kościelnych i świeckich) materiałach źródłowych, przed-

stawił jako wynik prowadzonych kilka lat badań i poszukiwań syntezę, która nie tylko zadowala, ale także rzuca nowe światło na wiele faktów oraz prezentuje nowe wydarzenia pomijane do tej pory w opracowaniach historyków protestanckich. O jej wartości przesądza również zawarta w opracowaniu analiza tworzenia się nowej chrześcijańskiej kultury, prezentacja postaci, kontekst polityczno-ekonomiczny i społeczny dokonujących się przemian oraz wydarzeń.

Dzieło składa się z czterech części, jest wydane bardzo starannie, oprawione w sztywną okładkę z wygrawerowanych herbem katolickiej diecezji w Oslo. Składa się z 538 stron. W części końcowej znajduje się bardzo cenny indeks osób, nazw i terminów, co ułatwia czytelnikowi poszukiwania interesujących go zagadnień.

Pierwsza część zatytułowana *Fra kristning till reformasjon (Od chrystianizacji do reformacji)* opowiada o pierwszym nauczaniu, zetknięciu nauki chrześcijańskiej i jej apostołów-misjonarzy z krajem, kulturą, ludami i zwyczajami. Z kolei przechodzi w etap tworzenia się administracji kościelnej, powstawania małych ośrodków centralnych przybierających z czasem znaczenie i rolę biskupstw. Nie pomija także prezentacji pierwszych świętych pochodzenia norweskiego, którzy swym radykalizmem pociągali za sobą innych, szersząc w ten sposób nową kulturę chrześcijańską i europejską. Część końcową stanowi dokładny opis wydarzeń i mechanizm powodujący rozprzestrzenianie się idei reformatorskich, przejęcie majątków kościelnych i ostatecznie, na wzór innych państw skandynawskich, wprowadzenie protestantyzmu jako wyznania obowiązującego.

Druga część pt. *Undergrunnskirken 1537–1814 (Kościół w podziemiu 1537–1814)*, to opis życia wspólnoty katolickiej w Norwegii po delegalizacji Kościoła, trwającej 277 lat. Nowe odkrycia archiwalne wskazują na bardzo żywe, czynne i odważne próby kontynuowania pracy duszpasterskiej i społecznej Kościoła w ukryciu. Sprawowano liturgię, nabożeństwa, prowadzono dyskusje oraz organizowano protesty. Postaciami kluczowymi tego okresu byli: Laurits Nillson (jezuita z Tonberg) i Johannes Martini Rhugius, którzy nadali nowy rozpęd i entuzjazm działalności kościelnej.

Część trzecia pt. *Den katolske Kirke vender tilbake (Powrót Kościoła katolickiego)* to najbardziej obszerny fragment opracowania, opisujący minione dwa stulecia ponownego rozwoju wspólnoty i struktury katolickiej. Powrót oficjalnej działalności Kościoła katolickiego w wymiarze ogólnym był bardzo utrudniony z powodu narosłych uprzedzeń wobec *vatykanizmu* lub inaczej mówiąc *papizmu*. Protestancka propaganda uczyniła wówczas bardzo wiele, aby zaszczerpić w mentalności mieszczańskiej i ludowej wrogość oraz nieufność do wszystkiego, co miało jakikolwiek związek z wyznaniem katolickim lub działalnością papieskiej administracji. Sytuacja zmieniała się stopniowo pod wpływem narastającej imigracji z Europy i innych kontynentów. Mimo trudności budowano nowe kościoły, obszar norweski w strukturze kościelnej podniesiono najpierw do godności prefektury, wikariatu apostołskiego, aby w końcu utworzyć diecezję. Sztandarowe postaci tego okresu: J.C. Lichtle, Ch. Holfeldt-Houen, J.D. Stub, J. Fallize, K.C. Krogh-Tonning, O. Offerdahl, H. Irgens to osoby, które wbrew wszystkiemu uwierzyły w sens działalności i ponoszonych ofiar. Dzięki nim gmach Kościoła powoli, ale skutecznie wznosił się na nowo. Ostatnie dwa podrozdziały stanowią syntezę lat powojennych, w których rozwój zaznaczył się w sposób szczególny. W całej Skandynawii powstały nowe możliwości i okoliczności rozwoju katolicyzmu. Dzięki temu mogła zaistnieć współpraca między biskupami skandynawskimi, powstała *Den Nordiske Bispekonferanse* (Konferencja Biskupów Krajów Skandynawskich). Rozpoczął się nowy, bardzo dynamiczny okres rozwoju. Powojenne fale imigrantów ożywiały wspólnotę Kościoła, a przy tej okazji zaistniała potrzeba dyskusji nad problemem asymilacji, akulturacji i naturalizacji w ramach Kościoła katolickiego. Rodziny zakonne z krajów europejskich wspomagały Kościół w Norwegii, obejmując różne pola działalności, ożywił się dialog ekumeniczny, powołano do istnienia charytatywną organizację *Caritas Norge* i wydawnictwo diecezjalne. Ten ożywiony okres zamyka pielgrzymka papieża Jana Pawła II do krajów skandynawskich w 1989 r.

Czwarta, ostatnia część dzieła to rozbudowny *Tilleg (Dodatek)*. Tworzą go spisy rodzin zakonnych (męskich i żeńskich), geograficzne rozmieszczenie domów zakonnych i prowadzonych

przez nie instytucji kościelnych, ogólny spis duchowieństwa z wyszczególnieniem kraju pochodzenia i narodowości oraz statystyki kościelne.

Opisywane dzieło stanowi bardzo ważny przyczynek dla badaczy zainteresowanych Kościołem katolickim w Skandynawii. Kościół w Norwegii to ważna część tej społeczności, która wypracowała własny styl i na dobre zakorzeniła się w kulturze i mozaice wielu instytucji, Kościołów, wspólnot i organizacji. Poprzez swoją działalność i kontakty z przedstawicielami Kościoła katolickiego na innych kontynentach, przenosi on bogactwo doświadczenia spotkania inności. W wielokulturowym społeczeństwie norweskim jest świadkiem szacunku dla człowieka i rozsądnej tolerancji przy zachowaniu nauki Chrystusa i praw Kościoła.

ks. Mariusz Chamarczuk SDB

Salezjański Ośrodek Dokumentacji Duszpasterstwa, Sztokholm